

Reforçar l'autogovern, enfortir la democràcia

Editorial de la revista de la Fundació Rafael Campalans, juliol 2010

Al tancament d'aquesta edició de FRC ens ha sorprès la resolució del Tribunal Constitucional, que declara inconstitucionals alguns preceptes de l'estatut de Catalunya. No per esperada aquesta sentència deixa de tenir una importància cabdal en el present i el futur del nostre país, i és per això que hem decidit incloure en aquest número la reproducció de la declaració institucional del Molt Honorable President de la Generalitat i un escrit valoratiu a cop calent.

La sentència de l'alt Tribunal és d'una transcendència històrica, no només per Catalunya, sinó per Espanya, pel que implica de gir copernicà a la construcció de l'Espanya democràtica, que ha estat lligada indefectiblement des de 1978 a l'emergència de l'Estat de les autonomies. Democràcia i autogovern han estat dues forces que des de fa més de trenta anys han avançat conjuntament, reforçant-se l'una amb l'altra, de manera que no és possible entendre l'una sense l'altra. El que posa profundament de manifest el fallo del Constitucional és el descarrilament d'un procés que hom havia pres com a irreversible, i la necessitat imperiosa, no només per a les forces de progrés catalanes, sinó també i molt especialment, les espanyoles, de prendre altre cop la bandera de l'aprofundiment de l'autogovern com a part de l'aprofundiment democràtic, que segueix sent, i avui més que mai, imprescindible. Com deia el cantautor Raimon en una entrevista el 2006, "la lluita per la democràcia no s'acaba mai. Mai no hi ha prou democràcia".

Precisament la gran transcendència de la decisió del Tribunal Constitucional en fa impossible una lectura lineal. És necessari analitzar-ne les múltiples implicacions en àmbits molt diversos per poder-ne fer una visió de conjunt, tant pel que fa a les raons que ens han dut fins aquí com a les implicacions que aquesta sentència pot tenir de cara al futur.

Els inductors

El Partit Popular recorre l'estatut l'estiu de 2006, només un mes i mig després de ser aprovat pel poble de Catalunya. L'acció dels populars s'inscriu en la batalla general contra l'executiu socialista de Rodríguez Zapatero, al càrrec des de feia dos anys. En aquell moment, l'estratègia popular es basa en l'atac frontal al govern, al que s'arriba a acusar d'il·legítim a causa d'haver guanyat les eleccions pocs dies després dels atemptats de l'11 de març de 2004.

Tanmateix, seria erroni entendre el recurs del PP com un estirabot, com volen sembla que volen fer-nos creure hores d'ara algunes fonts, que assegurin que els conservadors es veuen perjudicats per la sentència i fins i tot consideren que Rajoy hauria estat partidari de tancar el procés sense resolució. El recurs d'inconstitucionalitat contra l'estatut de Catalunya s'inscriu perfectament en la línia estratègica que el PP ha defensat des que obtingué la majoria absoluta, ara fa deu anys. I si no ho feu abans no fou per manca de ganes sinó per la migradesa de la seva primera majoria, que els obligà a llimar alguns aspectes del seu ideari per aconseguir el suport del nacionalisme conservador català.

El PP aznarista, tot i mantenir un discurs de defensa de la transició democràtica, havia defensat des de sempre la necessitat d'"embridar" el

procés autonòmic, que considerava que havia “degenerat” des dels seus plantejaments inicials a finals dels setanta. Aquest ha estat, i és encara, un baix continu en la ideologia i l’actuació del PP, que tanmateix no li ha impedit aprofitar tant com ha pogut els avantatges del procés de descentralització en aquelles autonomies on governa.

Ara bé, més enllà de les raons profundes que porten a la presentació del recurs per part del PP, existeix un interès clarament polític, i precisament per això mai confessat. El recurs contra l’estatut de Catalunya (que no es repeteix en els altres estatuts aprovats durant 2006 i 2007, malgrat les múltiples similituds amb el català) busca impossibilitar una nova majoria socialista al Congrés. La tensió sobre l’eix identitari, lligat a la tebior de la cúpula del PSOE, faria que una part substancial del vot que Zapatero obté a Catalunya per rebuig al PP, optés per partits netament nacionalistes, el que lligat al cansament del vot andalús i a la poca penetració dels socialistes a les comunitats de Madrid i València, faria molt difícil la reedició de la majoria parlamentària del PSOE.

Els jutges

En aquesta estratègia, els populars han trobat uns socis magnífics en el món judicial, que és la seva autèntica “corretja de transmissió” quan són a l’oposició. No és la primera vegada que la judicatura actua com l’autèntic poder conservador a l’ombra, imposant una visió restrictiva a l’esperit constitucional, que té molt poc a veure amb el primigeni esperit de 1978. El sector progressista de la magistratura fa anys que és víctima del “corró” conservador, que en molts casos té una visió encara més dretana que el mateix PP i que manté actituds pròpies del règim predemocràtic. Només cal constatar l’ús en una vuitena de vegades de la

fórmula “indisoluble unidad de la nación española” en el text que es coneix de la sentència del Constitucional.

El ple del Tribunal Constitucional ha acceptat dictar sentència sobre una de les lleis més fonamentals de l'ordenament jurídic espanyol, que té rang de llei orgànica i que per tant forma part del que s'anomena “bloc de la constitucionalitat”, tot i estar en una situació de manifesta provisionalitat, amb un magistrat difunt que no ha estat substituït, un altre recusat per clares motivacions ideològiques, i quatre més als que els havia caducat el mandat de les Corts (entre ells, la presidenta). L'estatut de Catalunya, pel seu rang i la transcendència, no mereixia un tractament tan irregular.

Però és que, a més a més, la resolució final té més a veure amb l'orgull ferit dels magistrats, que havien estat incapaços d'arribar a un acord en quatre anys, que en un veritable estudi de les raons jurídiques de la recusació. Tant és així, que la sentència final ha hagut de ser votada per blocs, única manera d'assegurar el “quòrum” necessari.

El resultat: la fi de l'Espanya plural?

Possiblement sigui massa d'hora per fer valoracions de l'impacte d'aquesta sentència a llarg termini, però hi ha un fet inqüestionable: el procés d'aprofundiment de l'autogovern, que ha estat una de les constants de la història democràtica espanyola, es troba en un atzucac. No es pot dir que el procés s'hagi aturat ni que estigui en reversió, però sembla clar que les forces contràries a allò que se'n havia dit “l'Espanya plural” han aconseguit donar un cop de volant al procés.

Davant d'això es fa necessari, avui més que mai, un rearmament ideològic d'aquells que considerem que la democràcia a Espanya va intrínsecament unida al dret dels seus ciutadans a sentir-se i reconèixer-se plenament espanyols, i això passa pel reconeixement de les identitats nacionals de tots i cadascun dels pobles que componen Espanya. Això vol dir tornar a unir les forces progressistes, aquells que volen més i millor democràcia, al voltant d'un programa transformador, tal i com es va fer el 1931 i el 1978.

Entre la relectura estreta i involucionista de la Constitució i el trencament ha d'existir una via que, fidel a la història d'aquesta últims trenta anys, permeti seguir aprofundint en allò que s'anomena l'encaix de Catalunya amb l'Espanya democràtica. Aquesta via és majoritària a Catalunya i n'és una mostra fefaent la llarga tramitació estatutària de 2005 i 2006, coronada amb el referèndum del 18 de juny, on el vot afirmatiu superà el 70%. És imprescindible, avui més que mai, que hi hagi una via paral·lela a aquesta al conjunt d'Espanya.